

Naša narodna zgodovina

Na letošnjem zborovanju Društva slovenskih izobražencev v Dragi je dejal prof. Tus-saint Hočevar, da je treba razpršiti predvsem tri mite, ki zavirajo slovenstvo in slabé njegov vzpon. To so miti, da smo Slovenci narod brez zgodovine, da smo majhen narod in da smo gospodarsko nesposobni samostojnega življenja. Imel je popolnoma prav in da je spregovoril navzočim iz srca, je dokazal aplavz, katerega je bil deležen.

Tu naj malo natančneje osvetlimo samo enega teh mitov — mit, da smo narod brez zgodovine. Pravzaprav je težko razumeti, kako je ta nesmiselni mit sploh mogel nastati, saj narodov brez zgodovine sploh ni: ravno zgodovina jih je izoblikovala. Ta mit je dokaz, kako včasih ena sama nesmiselna in neumna fraza, ki jo vztrajno ponavljajo, tako vpliva na psiho kakšnega naroda, da postane mit, ki ovira celo narodni razvoj.

Že to, da smo, da smo se Slovenci ohranili kot narod celih 1500 let, odkar smo stopili v zgodovino pod današnjim imenom, je očiten dokaz, da smo narod z dolgo zgodovino. Ves čas te zgodovine smo se morali boriti za svoj obstoj in za svojo svobodo, od konca 6. stoletja, ko je zgodovinarje zabeležilo prve boje s sosedi za našo neodvisnost, do osvobodilnega boja proti okupatorjem v drugi svetovni vojni in do današnjega boja naše manjšine za naše narodne pravice in nadaljnji obstoj. Vmes je nešteto bojev z orožjem in bojev duha, bojev proti Langobardom, Bizantincem, Bavarcem, Frankom, Obrom, Madžarom, Turkom in okupatorjem v moderni dobi. In med tem časom so izginili Langobardi, Bizantinci, Franki in Obri, Slovenci pa smo ostali. Ali ni to zgodovina?

Ali niso zgodovina nešteti kmečki upori, prvi, najsilovitejši in največji, kar jih pozna evropska zgodovina? Ali ni zgodovina tudi to, da se je slovensko ljudstvo samo branilo pred vpadajočimi Turki za obzidiem svojih taborov okrog cerkvá? Noben drug evropski narod se ne more ponašati s takimi dokazi ljudske hrabrosti in lastne organizacijske ter vojaške sposobnosti v času tlačanstva, in če bi imeli kje drugje take tabore, bi jih varovali pred razpadom kot najpomembnejše zgodovinske spomenike.

Slovenci smo bili eden prvih evropskih narodov, ki je dobil z brižinskimi spomeniki in z drugimi, ki so se izgubili, pisano besedo v lastnem jeziku. Brižinskih spomenikov je za eno tretjino vseh literarnih spomenikov, kar jih premore vesoljno nemštvo iz tiste rane dobe. Naša zapisana beseda je starejša od italijanske, in za mnoge evropske narode zgodovina še vedela ni, ko sta bila slovenska beseda in naše narodno ime že na pergamentih.

Slovenci smo bili tudi eden prvih evropskih narodov, ki si je ustvaril lastno neod-

(Nadaljevanje na 7. strani)

DE GAULLE HOČE SPRAVO med Poljsko in Nemčijo

Francoski predsednik general De Gaulle se je v torek popoldne vrnil s 6-dnevnega uradnega obiska na Poljskem, med katerim si je ogledal poleg Varšave tudi Krakov, Šlezijo in Gdansk.

Na Poljskem so ga zelo prisrčno sprejeli. V tem primeru se celo lahko reče, da z resničnim navdušenjem, kajti prijateljstvo med poljskim in francoskim narodom je res že staro, sega še nazaj v Napoleonove čase, ko je ta za nekaj časa obnovil neodvisno poljsko državo, potem ko so jo bili Rusi, Prusi in Avstrijci že razkosali. Pa tudi v drugi svetovni vojni je Francija priskočila Poljski na pomoč, ko jo je napadel Hitler, in se zato skupaj z Anglijo zapletla v vojno z njim. Poljskim nekomunistom pa je pomenil De Gaullov obisk simbol poljske zgodovinske povezanosti z Zahodom.

Glavni namen De Gaullovega potovanja je bil ta, da bi pripravil Poljake do sprave z Zahodno Nemčijo in do bolj neodvisne politike od Sovjetske zveze. Vse to spada v njegov koncept Evrope neodvisnih, a med seboj prijateljsko povezanih in sodelujočih držav, tako da bi se lahko Evropa spet samostojno uveljavljala med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo ter pomenila enega izmed odločilnih dejavnikov v svetovni politiki. V svojih govorih in izjavah med obiskom tudi ni skrival tega svojega namena. V govoru na krakovski univerzi je skoro odkrito pozval Poljake, naj se dajo »absorbirati« od močnejše sile na vzhodu, kakor se Francija ni dala »absorbirati« od močnejše sile (Združenih držav) na zahodu.

MEJA NA ODRI IN NISI

Poljaki pa so želeli od De Gaulle predvsem izjavo, da Francija priznava sedanjo poljsko mejo na Odri in Nisi, kar bi bilo

naperjeno proti Zahodni Nemčiji, ki te meje ne priznava in trdi, da bodo poljske meje določene šele z mirovno pogodbo. De Gaulle je sicer res dal nekaj izjav, ki potrjujejo, da je za mejo na Odri in Nisi, a dajo se razlagati kot njegovo osebno mnenje. S tem ni popolnoma zadovoljil Poljakov, zameril pa se je Nemcem.

Kar zadeva pomirjenje z Zahodno Nemčijo, so dali Poljaki vedeti De Gaulle, da bi se pomirili z njo samo, če bi ta priznala sedanje poljske meje in Vzhodno Nemčijo kot državo. Za Poljake je namreč mnogo prijetneje imeti za soseda Vzhodno Nemčijo, ki je enako kot oni članica varšavskega pakta in povezana v vzhodnem bloku. To pa spet ne spada v De Gaullovo vizijo Evrope.

KORAK POMIRJENJA

Gomulka je francoskemu predsedniku jasno povedal, da se čuti Poljska varna nasproti Nemčiji samo, če se lahko s hrbtom naslanja na prijateljsko Sovjetsko zvezo.

Tako se lahko reče, da De Gaullov obisk na Poljskem ni prinesel zaželenih političnih sadov niti njemu niti Poljakom, vznevoljil pa je Nemce in Ruse, čeprav imajo oboji interes na tem, da se ne obregnejo preveč ob De Gaulle, ki jim je sicer lahko še koristen. Pač pa je De Gaullov obisk pomenil potrdilo poljske čustvene in kulturne navezanosti na zahodno Evropo in nedvomno tudi enega izmed tistih korakov, ki sicer ne prinašajo neposrednih plodov, pa vendarle pomagajo odstranjevati ideološko-psihološke pregrade med Vzhodom in Zahodom, katere sta postavila najprej Hitlerizem in nato stalinizem. Za odstranitev teh pregrad pa bo potrebno še mnogo naporov, dobre volje in — časa.

SARAGATOVO POTOVANJE

Predsednik republike Saragat je odpotoval v ponedeljek zjutraj z letališča Ciampino v Kanado, odkoder bo nadaljeval potovanje v Združene države in v Avstralijo. Njegovo potovanje bo trajalo do 3. oktobra. Med tem časom ga bo nadomeščal v funkciji predsednika republike predsednik senata Merzagora. Državnega poglavarja spremlja na njegovem potovanju zunanji minister Fanfani.

V Kanadi bo imel Saragat politične razgovore s kanadskimi državniki o Atlantskem paktu, zahodni vzajemnosti in o glavnih mednarodnih problemih, posebno o prizadevanjih za ohranitev miru. Obiskal bo

svetovno razstavo v Montrealu, kjer bo prisoten na »dnevu Italije«. Sestal se bo tudi z italijanskimi izseljenci, katerih je v Kanadi (s potomci vred) okrog 800.000. Obiskal bo vsa štiri največja kanadska mesta na vzhodu in v sredini: Ottawa, Quebec, Montreal in Toronto.

18. septembra bo prispel v Washington, kjer se bo sestal s predsednikom Johnsonom. Razumljivo je, da bosta govorila o vseh najvažnejših mednarodnih vprašanjih, od Atlantskega pakta do Vietnoma.

20. t. m. bo obiskal Saragat Las Vegas, 25. t. m. pa se bo vkrcal v letalo za dolgi

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 17. septembra, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste...; 11.15 Oddaja za najmlajše — Povesti mojstra Čuka: »Sinje pero — ne znam«. Napisala Luciana Lantieri in Ezio Benedetti, prevedel Franc Jeza; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 16.00 »Rožni venec«. Drama v enem dejanju, napisal Federico De Roberto, prvedel Maks Šah; 17.30 Vabilo na ples; 18.30 Simfonične pesnitve; 19.30 Slovenski oktet; 20.30 Iz slovenske folklore — Rado Bednarik: »Pratika za drugo polovico septembra«; 21.00 Kromatična fantazija, večerni koncert zabavne glasbe.

• PONEDELJEK, 18. septembra, ob: 11.50 Zvočne razglednice; 12.10 Počitniška srečanja, pripravlja Saša Martelanc; 13.30 Priljubljene melodije; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 »Sv. Apolinarij Novi in sv. Apolinarij v pristanu v Ravenni«, pripravil prof. Rafko Vodeb; 19.10 »Mrtvi se vračajo«. Napisal France Bevk, dramatisacija in režija Jožeta Peterlina. Četrto nadaljevanje. Igra RO.; 21.00 Slike iz narave v slovenskem pripovedništvu: »Janez Trdina«, pripravil Franc Jeza; 22.35 Samospeli za glas in klavir.

• TOREK, 19. septembra, ob: 12.00 Rado Bednarik: »Pratika za drugo polovico septembra«; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Flavtist Miloš Pahor in klavičembalistka Dina Slama; 19.00 »Beli kit Moby Dick«, povest, napisal Herman Melville. Prevedel in dramatisiral Dušan Pertot. Peto nadaljevanje; 20.35 Vincenzo Bellini: »Norma«, lirski tragedija v dveh dejanjih.

• SREDA, 20. septembra, ob: 11.50 Glasbila in barve; 12.10 Žena in dom; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 »Na meih medicinske znanosti«, pripravil dr. Rafko Dolhar; 19.00 »Mrtvi se vračajo«. Peto nadaljevanje; 20.35 Simfonični koncert. Vodi Bruno Martinotti. V odmoru (približno ob 21.10) Obletnica meseca: »Fran Maselj Podlimbarski ob 50-letnici njegove smrti«, pripravil Martin Jevnikar.

• CETRTEK, 21. septembra, ob: 11.50 Sodobni motivi; 12.10 Znanost in tehnika; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Odvetnik za vsakogar, pravna posvetovalnica; 18.00 Zbor »Ernesto Solvay« iz Tržiča; 19.00 Otroci na počitnicah, pripravila Marija Mislej; 20.35 »Srce v kletki«, Radijska igra, napisal Vasia Ocvirk Igra RO., režira Jože Peterlin; 22.30 Skladbe davnih dob. Moteti Gabriela Plovca; 22.45 Romantične melodije.

• PETEK, 22. septembra, ob: 11.50 Vokalni ansambli; 12.10 Med težnimi stvaricami, pripravlja prof. Tone Penko; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 17.20 Glasba za vaš transistor; 17.50 Kam v nedeljo? 18.30 Slovenski solisti — Pianist Marijan Lipovšek, Ivo Šček; Osem baletnih skladb, Karol Pahor; Male skladbe, Milan Stibilj; Anecdote; 19.00 »Mrtvi se vračajo«. Šesto nadaljevanje; 20.35 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe. Vodi Vittorio Gui.

• SOBOTA, 23. septembra, ob: 11.50 Orkestri lahke glasbe; 12.10 »Vrbsko jezero«; 13.30 Semeni plošč; 15.00 Glasbena oddaja za mladino; 16.00 Avtoradio — Oddaja za avtomobiliste; 16.30 Pravilice slovenskih avtoriev: »Muca cepatarica« in »Hišica iz kock«. Napisala Ela Peroci; 17.20 Dialog — Cerkev v sodobnem svetu; 17.50 Ne vse, toda o vsem; 19.00 Počitniška srečanja, pripravlja Saša Martelanc; 19.30 Radijske posebne oddaje RAI-a; 20.35 Teden v Italiji; 21.00 Aleksander Maridič: »Operacija Pedestal«; 21.40 Vaški ansambli; 22.30 Za prijeten konec tedna.

TEDENSKI KOLEDARČEK

17. septembra, nedelja: Frančiška
18. septembra, ponedeljek: Irena, Ilka
19. septembra, torek: Vitograd, Vido
20. septembra, sreda: Brane, Morana
21. septembra, četrtek: Matej, Mate
22. septembra, petek: Mavricij, Tomaž
23. septembra, sobota: Slavojka, Tekla

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphi« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Streljanje med Indijci in Kitajci

Kitajci so takorekoč v nenapovedani vojni s celim svetom. Te dni so se zagnali tudi v Indijce. Na meji med Sikkimom in Tibetom so začeli obstreljevati in obmetavati z ročnimi bombami postojanke indijskih vojakov na meji, ko so se lotili ti napeljevanja žične ovire. Do najhujšega streljanja je prišlo na gorskem sedlu Nathula (4500 m nadmorske višine).

Obe vladi sta si izmenjali protestne note. Kitajci seveda dolže Indijce, da so vdrli na kitajska tla. V Novem Delhiju se čudijo, da v Pekingu še niso priredili bučnih demonstracij pred indijskim veleposlaništvom. To pa se po mnenju japonskih dopisnikov v Pekingu ni zgodilo zato, ker kitajski tisk in radio doslej nista veliko poročala o tem streljanju na kitajsko-indijski meji.

Veča pa se napetost med Sovjetsko zvezo in Kitajsko. Brežnjev, ki je bil pretekli teden s skupino sovjetskih voditeljev na obisku v Budimpešti, je tam označil v ne-

kem govoru kitajske voditelje za »protirevolucionarje« in da niso vredni, da bi se imenovali komunisti. Izrazov ravno ni izbiral in je obsodil teror, ki vlada na Kitajskem. Kitajci so odgovorili s trditvijo, da pripravlja Sovjetska zveza napad na Kitajsko in da se je zato treba pripraviti na vojno.

Nekoliko mirnejši ton pa so začeli uporabljati Kitajci proti Angliji. Dovolili so celo, da se pet otrok iz britanskih diplomatskih družin vrne domov v Anglijo. Niso pa tega dovolili nobenemu odraslemu.

Novice po svetu

Ameriška letala zadnje dni močno bombardirajo pristan Haifong v Severnem Vietnamu. Hudi boji so v teku tudi z rednimi severnovietnamskimi silami v bližini demilitariziranega pasu. Na obeh straneh imajo precejšnje človeške izgube.

Italija je imela ob koncu julija 52,677.000 prebivavcev, med njimi 395.000 brezposelnih. Brezposelnost se je zadnje leto zmanjšala od 3,2 na 2,9% vse delovne sile.

Severno Indijo je zajelo nenavadno močno monsumsko deževje, ki je povzročilo povodnji. Ko se je porušil neki jez v deželi Uttar Pradesh, je utonilo okrog 500 ljudi.

Črnska država Malawi in Južna Afrika sta sklenili navezati od decembra naprej diplomatske stike.

Papež Pavel VI. je zbolel. Bolezen ni huda, a bo morda potrebna operacija v trebuhu.

Spopadi med Egipčani in Izraelci

Ob Sueškem prekopu se vrstijo zadnji čas spopadi s streljanjem med Izraelci in Egipčani. Kot se zdi — po poročilih opa-

zovavcev Združenih narodov, ki imajo nalogo nadzirati premirje — so navadno Egipčani tisti, ki začnejo obstreljevati s topovi izraelske postojanke na sinajskem bregu prekopa, čeprav so vedno oni tisti, ki imajo od tega hujše izgube. Do večjega spopada v treh delih je prišlo v torek, ko so začeli Egipčani streljati na neko izraelsko letalo.

V Bagdadu je prišlo do silovitih manifestacij za nadaljevanje vojne.

—0—

REHABILITIRANI TATARI

Sovjetska vlada je rehabilitirala narod krimskih Tatarov, katerega je dal Stalin I. 1945 preseliti in razpršiti po Sibiriji. Zdaj se lahko spet vrnejo na Krim. Toda v njihovo prejšnjo domovino so se medtem vselili že drugi. Tako je ta polmilijonski narod kljub moralni rehabilitaciji najbrž obsojen, da izgine.

Stalin je obdolžil Tatara, da so sodelovali z Nemci v času okupacije.

ZELEZNIŠKE TARIFE BODO POVIŠANE

V Italiji bodo najbrž povišane železniške tarife za 15%. Z zadevo se zdaj ukvarja medministrski odbor za cene. Pričakovati je, da se bo odločitev zavlekla za nekaj tednov zaradi tega, ker so sindikati proti povišanju tarif.

Saragatovo potovanje

(Nadaljevanje s 1. strani)

polet v Avstralijo. Vendar se bo med potjo za nekaj časa ustavil v mestecu Pepee na Tahitiju. V Avstraliji bo obiskal Canberra, Melbourne in Sydney. Tudi tam se bo sestel z italijanskimi izseljenci in njihovimi potomci ter jih tako spet kar najbolj naveže na staro domovino.

Vlada je imela v soboto dopoldne sejo, na kateri je predvsem razpravljala o potovanju predsednika republike in določila vladno politično linijo glede glavnih mednarodnih problemov, katero naj Saragat prikaže in razloži pri svojih političnih razgovorih med potovanjem. Izrekla mu je tudi voščila za na pot, ki bo nedvomno utrdila ugled današnje demokratične Italije v angleško govorečem svetu.

V torek so se začeli v Ottavi politični razgovori med Saragatom in Fanfanijem na eni ter ministrskim predsednikom Pearsonom in zunanjim ministrom Martinom na drugi strani. Še isti dan popoldne je odpotoval Saragat v Montreal, kjer je bil prirejen v sredo »dan Italije«, kar je dalo tudi priložnost za sestanek z izseljenci. V Montrealu je že čakal na Saragata tudi minister Corona.

Kako napreduje porusenje Letonske

V predzadnji prilogi uglednega nemškega dnevnika »Frankfurter Allgemeine«, je objavljena obširna reportaža iz današnje Letonske, ene izmed sovjetskih baltških republik, ki je bila do druge svetovne vojne samostojna država, dokler je niso Sovjeti zasedli. Reportažo je napisal Maximilian Smidt, ki je spremljal skupino Letoncev, švedskih državljanov, ki so z izletniško laujo obiskali letonsko glavno mesto Riga. Obširno je opisano življenje v tem mestu, posebno zanimivi pa so podatki o prebivstvu, ki kažejo, kako napreduje porusenje Letonske, in hkrati značilno osvetljujejo narodnostno politiko v Sovjetski zvezi.

V reportaži piše med drugim: »Toda sestava prebivstva se je spremenila. Za vso Letonsko navajajo danes od 2,3 milijona prebivavcev 62 odstotkov Letoncev, 27 odstotkov Rusov, ostali pripadajo drugim manjšinam (Ukrajinci, Belorusi, Litvanci in Estonci). Leta 1930, ko je štela Letonka 1,9 milijona prebivavcev, pa je bilo 73,4 odstotkov Letoncev, 10,6 odstotkov Rusov, 5 odstotkov Judov, 3,7 odstotkov Nemcev, drugi so bili Poljaki, Belorusi, Litvanci in Estonci. Vojna je prinesla veliko spremembo. Baltski Nemci, okrog 70.000 iz Letonske, so bili repatriirani (v Nemčijo); Sovjeti so deportirali pred letom 1941 in po letu 1944 na desetisoče ljudi, druge so odveli Nemci v času zasedbe ali pa so morali na prisilno delo, 80.000 Judov je bilo umorjenih, mnogo tisoč ljudi je pobegnilo pred povratkom Sovjetov, potem pa so se začeli priseljevati Rusi.

Iz teh podatkov se da razbrati, da je živel leta 1930 v vsej Letonski 1,4 milijona Letoncev in 200.000 Rusov. Danes je okrog 1,43 milijona Letoncev in 620.000 Rusov, ne upoštevajoč Ukrajince in Beloruse. Vsaj polovica Rusov živi gotovo v Rigi. Judov skoraj ni več.

Oficielno ne obstajajo nikake statistike o sestavi prebivstva v Rigi. Toda nekatere stvari nam dajo sklepati o tem, neglede na to, da je od vključitve v Sovjetsko zvezo vse uradno dvojezično, začeni od formularjev preko uličnih napisov do jedilnih listov. Vzporedno obstajajo ruske in letonske šole, četudi je teh zadnjih za zdaj še več. V letonskih šolah učijo že od začetka tudi ruščino. Ta pouk sicer ni obvezen, toda — kot nam je ironično rekla neka uradna tolmačka — »večina se prijavi«. Število ruskih knjig je v primerjavi z izredno letonsko knjižno proizvodnjo zelo veliko. V časopisnih kioskih se kupuje najmanj toliko ruskih kot letonskih listov. Oba dnevnika »Riga Balss« in »Sovjetskaja Latvija« izhajata v letonski in ruski izdaji. V Rigi je sedem gledališč. Na dveh od njih igrajo v letonščini, na enem v ruščini. Stiri gledališča — Opera, Opereta, Mladinsko gledališče in Lutkovno gledališče — pa dajejo izmenoma letonske in ruske predstave, še z rahlim prevagovanjem letonščine.

Porusenje je bilo v gospodarskem pogledu prisilno in politično so ga pospeševali. Ali zaradi tega ni manj trajno. Tako nam je izjavila neka mlada Rusinja: »Moj oče je prišel leta 1948 sem kot gradbeni inženir. Zdaj živimo tu že skoraj dvajset let. Mi smo tu prav tako doma.« Mogoče bi izgledala ta podoba še vse drugače, če hudo

pomanjkanje stanovanj ne bi zaviralo priseljevanja.

Ljubljansko »Delo« pa je prinašalo zadnji čas reportažo Anteja Mahkota »Oš — pod streho sveta«, o letošnji slovenski alpinistični odpravi v Pamir. Tam je zapisal med drugim: »In čeprav so danes v vsej Kirgiški republiki Kirgizi v manjšini — v bogatejših dolinah so se potem, ko so Rusi začeli osvajati Srednjo Azijo, začeli množično naseljevati ukrajinski in ruski kmetje — so domačini še vedno gospodarji gor... Za kosilo se naša kolona ustavi v Sufi-Kurganu. V senci pred zadržno odkupno postajo se z bonboni spoprijateljimo z otroki. Kirgiški fantki prav tako gladko govorijo rusko kot ruska deklica, ki se igra z njimi.«

Znano je, da imajo rusko večino že tudi republike nekaterih drugih narodov v Sovjetski zvezi, npr. Kazakstancem, in da vladajo podobne razmere kot v Rigi tudi v glavnem mestu Ukrajine, Kijevu. Spričo tega se jasno kaže sovjetski koncept narodnostne politike, ki je v tem, da bi po možnosti povsod Rusi čimprej številčno in jezikovno prevladali, ker vidi Kremelj v tem najmočnejšo jamstvo, da se lepega dne posamezne dežele ne bodo želele odcepiti. Če bo večina prebivstva ruska ali porusena, tega najbrž ne bodo hotele.

V švedskem dnevniku »Dagens Nyheter« z dne 20. avgusta letos pa poroča neki dopisnik, ki je obiskal letos Estonijo, da ima tudi estonska prestolnica Tallin že 40% — in nekateri menijo, da že 60% — ruskega prebivstva.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU
JUBILEJNI PROGRAM 1967-68
(ob stoletnici slovenskega gledališča)

R E P E R T O A R

ABONMAJU:

Ivo Brnčič: MED STIRIMI STENAMI
SLOVENSKA NOVITETA
Oscar Wilde: KAKO VAŽNO JE BITI RESEN
Svevo-Kezich: ZENO COSINI
Félicien Marceau: JAJCE
JUBILEJNO GOSTOVANJE DRAME SNG
iz Ljubljane
JUBILEJNO GOSTOVANJE MESTNEGA
GLEDALIŠČA LJUBLJANSKEGA
GOSTOVANJE BALETA reške Opere

IZVEN ABONMAJA:

Marija Holkova: PEPELKA (otročka predstava)
Predstave STUDIA tržaškega gledališča
GOSTOVANJE OPERE SNG iz Ljubljane
GOSTOVANJE BALETA zagrebške Opere
VEČERI UMETNISKE BESEDE
PREDAVANJA
JUBILEJNA RAZSTAVA SLOVENSKEGA
GLEDALIŠKEGA MUZEJA iz Ljubljane

C E N E A B O N M A J E V

PREMIERSKI	Lir
Parter	13.000.—
Balkon	6.000.—
Akademiki	4.000.—
I. PONOVIČEV	
Parter	6.000.—
Balkon	3.000.—
NEDELJSKI POPOLDANSKI	
Parter	5.000.—
Balkon	3.000.—
OKOLISKI	
Parter	5.000.—
Balkon	3.000.—
DIJASKI	
	2.000.—
	3.000.—
SINDIKALNI	
	3.000.—

Abonmaji so na razpolago od torka, 19. t. m. dalje, od 16. do 19. ure v Tržaški knjigarni, Ul. sv. Frančiška 20, tel. 61-792.

Banditizem na Sardiniji

Na sobotni seji vlade, prvi po poletnih počitnicah, so govorili tudi o perečem pojavu vedno hujšega banditizma na Sardiniji.

V nasprotju z razširjenim prepričanjem, da gre za ostanke tradicionalnega sardinskega razbojništva, tokrat ne gre za »pastirje«, ampak moderne bandite. Razbojništvo je bilo v preteklosti res razširjeno po vsej južni Italiji in je bilo do neke mere socialni pojav kot znak upora proti veleposestnikom, ali pa v službi njihovih medsebojnih obračunavanj, pa tudi posledica krvnih maščevanj, ugrabljanj deklet itd., ker so morali krivci pogosto pobegniti pred maščevavci v gore. Danes pa banditizem na Sardiniji je izrazita posledica gospodarskega razvoja. V tem pogledu je ta pojav zelo soroden mafiji na Siciliji, ki se z večanjem gospodarske blaginje tudi vedno bolj krepi in širi, namesto da bi pojemala. Gospodarski razvoj namreč ni enakomeren. Nekateri, posebno podjetniki, hitro in močno obogatijo, to pa povzroča zavist v drugih, ki ostanejo zadaj. In med temi ni malo takih, ki se ne pomišljajo pred zločinom, da bi prišli tudi sami do bogastva.

Ker taki k zločinu nagnjeni in brezobzirni ljudje niso sposobni, da bi obogateli z gospodarsko dejavnostjo, zlasti zaradi premajhne izobrazbe ali jim pa manjka pridnosti za to, so napravili pridobitniško dejavnost iz zločina, posebno iz ugrabljanja podjetnikov in pripadnikov svobodnih poklicev, katere smatrajo za bogate.

Te dni so izpustili sardinski banditi mla-

dega veleposestnika iz Atzare Ignazia Toluja, katerega družina je najbrž tudi plačala lepo število milijonov. Sam noče ničesar povedati, ker se boji, da bi se banditi maščevali. V rokah banditov pa je že skoraj mesec dni 63-letni podjetnik Aurelio Baghino iz Nuora. Ker je na srcu bolan, je le malo upanja, da je še živ. Čudno je tudi, da se banditi še niso javili domačim z zahtevo po odkupnini. Domači so pripravljeni plačati celo 100 milijonov zanj, a od banditov ni nobenega sporočila.

Vlada je izdala odredbe za močno poostreitev boja proti banditizmu na Sardiniji. Aretiranih je bilo tudi nekaj osumljencev, toda pravih najbrž še niso zadeli, ker si dajejo pred javnostjo videz čisto poštenih ljudi.

Do pravih ganstrskih prizorov je prišlo zadnje dni tudi v Milanu, kjer se spopadajo dve sovražni zločinski tolpi. Dosedanje streljanje med njima je zahtevalo že dva mrtva in precej ranjenih. Tudi tu policija za zdaj še ne ve, kam naj zagrabi. Gotovo pa je, da gre tudi v tem primeru za bandite, ki bi radi na hitro prišli do mnogo denarja s kako zločinsko dejavnostjo, a so naleteli na konkurenco druge tolpe.

V isto vrsto zločinov spada tudi izkoriščanje prostitutk v večjih italijanskih mestih, ki morajo skoro ves zaslužek izročiti svojim zločinskim »zaščitnikom«. Ti pa živijo ob izkoriščanju nekaj takih nesrečnic kot pravi bogataši, vozeč se okrog v luksuznih avtomobilih in zapravljajoč denar po nočnih lokalih.

Tržaškega

Pomemben sestanek v Nabrežini:

Hude posledice letošnje suše

Znano je, da je letošnja suša povzročila veliko škodo kmečkim pridelkom na Krasu. Po posredovanju devinsko-nabrežinske občinske uprave je prišlo v torek, 13. t. m., na županstvu v Nabrežini do sestanka med visokima predstavnikoma deželnega odborništvaja za kmetijstvo in številnim zastopstvom kmetovalcev iz nabrežinske občine.

Deželno upravo sta zastopala glavni rav-

DEŽ JE MOTIL PROCESIJO NA OPČINAH

V nedeljo bi bila morala biti na Opčinah marijanska procesija, ki je vsako leto največja manifestacija katoliških Slovencev na Tržaškem in v vsem našem zamejstvu. Po tradiciji se vrši ta procesija vedno v lepem vremenu. Letos pa se je vreme izneverilo tradiciji.

Dve uri pred napovedanim začetkom procesije pa se je začelo nebo temniti in čez čas je začelo deževati. Ker pa je prenehalo, se je ob štirih kljub temu oblikovala procesija in se s škofom Santinom, ki se je je udeležil, napotila po Proseški in Narodni ulici. Toda prav tedaj je začelo liti in tako je šla procesija samo do Marijanišča in nazaj. Kljub temu so bili tisti, ki niso imeli dežnikov, premočeni do života, posebno skavti in skavtinje, pa tudi nekateri duhovniki. Maša je bila nato v cerkvi namesto na Brdini.

Ljudem je bilo žal za procesijo, gotovo pa je Marija upoštevala tudi dober namen. Drugič bi bilo morda bolje v takem vremenu prirrediti prej mašo in počakati s procesijo. Čez pol ure se je namreč zvedrilo in vse do teme ni več deževalo.

natelj za kmetijstvo dr. D'Angeli in tržaški kmetijski nadzornik dr. Perco, občinsko upravo pa župan Legiša in odbornik Terčon. Po uvodnih županovih besedah je ravnatelj D'Angeli obrazložil, v katerih primerih more deželna uprava po obstoječih zakonih priskočiti na pomoč oškodovanim kmetovalcem. V tej zvezi je omenil zlasti deželni zakon št. 33, ki predvideva prispevke za preventivno zaščito pridelkov, kot je n. pr. nakup posebnih mrež za zaščito pred točo, zavarovanje kmetijske proizvodnje itd. Omenil je dalje petletna deželna posojila z 1% obresti za obnovev kmetijskih struktur. Ta posojila lahko prejmejo kmetovalci tistih področij, ki so bila poškodovana po toči ali drugih vremenskih nepravilnostih in ki jih mora predsednik deželne vlade s svojim odlokom vsako leto posebej označiti. Ravnatelj D'Angeli je končno poudaril, da deželna zakonodaja ne predvideva prispevkov za izgubo pridelkov zaradi suše, toče in podobnih nepravil.

Kmetovalci so na sestanku podrobno obrazložili položaj, ki je nastal zaradi letošnje suše, in poudarili, da je največja škoda prizadela živinorejo, ker ni bilo druge košnje in ni bilo paše. Tu je stanje zelo kočljivo, ker enostavno ni dovolj krme.

V tej zvezi sta deželna predstavnika napovedala, da bo deželna uprava nakazala primerni znesek za nakup koncentrirane živinske krme, ki bo nato razdeljena med živinorejce po načrtu in predlogu kmetijskega nadzorništva v Trstu. To je torej edina konkretna pomoč, ki jo lahko dežela takoj nudi oškodovanim kmetovalcem.

Pomanjkanje vode na gornjem Krasu

Na kraškem delu Primorske, posebno pa v Postojni in Divači, zadnje čase zelo primanjkuje vode. V teh dveh krajih je postal položaj naravnost dramatičen. V Postojni spuste vodo v vodovodne cevi samo trikrat na dan po eno uro, pa še takrat je priteče zelo malo, ker je vodovodni hranilnik skoro prazen, poleg tega pa so takrat seveda vse vodne pipe odprte, ker love ljudje vodo v vse razpoložljive posode, tako da je vodni pritisk zelo nizek. Visoko ležeča stanovanja ostanejo tudi ob teh urah brez vode. Povrh je voda še okužena in se je zato ne sme piti. Ljudje si pomagajo s kupljeno mineralno vodo.

Še hujši je položaj v Divači. Skupina prebivavcev iz tega kraja je objavila 6. t. m. v ljubljanskem »Delu« dopis, v katerem so razkrili obupno stanje glede preskrbe vode v teh kraških krajih. V dopisu pravijo: »Javnost je bila obveščena, da številne vasi ne smejo kakorkoli uporabljati vode iz Reke in njenega vodovoda. Glavni vzrok neujetne vode so namreč strupene odplake, ki jih spuščata v reko tovarna Lesonit in tovarna organskih kislin v Ilirski Bistrici. Ti odpadki so predvsem razne kemikalije, ki so povzročile okužitev vode, zato jo je seveda prepovedano piti in uporabljati

tudi v druge namene. Prizadete so vasi od Ilirske Bistrice do Sežane, posebno pa Divača, Gorenje, Povir, Merče in del Sežane, skupno nad tri tisoč prebivavcev, ki so vezani na vodovodno omrežje navedene reke.

Priporočena je bila uporaba vode iz kapniških vodnjakov. Ti pa niso bili predhodno pregledani in analizirani s sanitarnih vidikov, saj je bila večina teh vodnjakov opuščena in so nekateri služili za odlaganje odpadkov. Predvsem so prizadeti kmetovavci ob reki, ki so v njej napajali živino in sedaj nimajo napajališč. Škoda pa gre še dalje in jo je občutiti zlasti v turizmu. Turisti, ki obiskujejo znano Skocjansko jamo, se zgražajo, ko gledajo in vonjajo umazano vodo. Reka je bila nekoč polna rib, zlasti postrvi, mrea in rakov, sedaj pa je vse to uničeno... Najvažnejše pri vsem tem pa je ljudsko zdravje. Zdravniki ugotavljajo pojave bolezni, katerih vzrok je pokvarjena voda. Zaradi tega je treba nekaj ukreniti...«.

Jesensko deževje bo vsaj na Postojnskem položaj olajšalo, ne bo ga pa seveda rešilo. Nujno so potrebni novi ali izboljšani vodovodi, še bolj pa večja skrb za čistost voda v naravi.

NATEČAJ ZA IZVIRNO BOŽIČNO PESEM

ZVEZA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV razpisuje natečaj za izvirno božično pesem.

PRAVILNIK

Čl. 1 — POGOJI UDELEZBE

- Natečaja se lahko udeležijo slovenski avtorji, ki stalno bivajo v Italiji in v Avstriji.
- Predložene skladbe morajo biti nove, izvirne in neobjavljene tako glede glasbe kot glede besedila.
- Skladbe morajo biti napisane za mešani zbor, po možnosti z orgelsko spremljavo, in tako, da jih lahko izvede večina naših zborov; njihovo trajanje ne sme presegati pet minut.

Čl. 2 — NACIN UDELEZBE

- Udeleženci natečaja morajo poslati 4 izvide natečajnega dela čitljivo napisanih in označenih z geslom ali psevdonimom. Geslo ali psevdonim mora biti napisan tudi na posebni kuverti, v kateri naj bo list s podatki o avtorju in njegovem bivališču.
- Natečajna dela je treba poslati na naslov: *Zveza cerkvenih pevskih zborov, Trst, ul. Donizetti, 3/1, do 20. novembra 1967.*
- Če bi se kak avtor udeležil natečaja z več skladbami, mora biti vsaka skladba označena z različnim geslom ali psevdonimom in odposlana kot samostojna pošiljka.

Čl. 3 — OCENJEVALNA KOMISIJA

Predložene skladbe bo ocenila posebna komisija, katere imena bodo pravočasno objavljena.

Čl. 4 — NAGRADE

Prva nagrada znaša L. 30.000, druga L. 20.000, tretja L. 15.000. Posamezni avtor lahko dobi samo eno nagrado.

Čl. 6 — SPOROČILA

Sporočila o natečaju bodo objavljena v slovenskem tisku v Italiji in Avstriji.

VPISOVANJE V ŠOLE

Se enkrat opozarjamo vse naše družine in dijake, da trajajo vpisovanje v slovensko enotno srednjo šolo, učiteljske in gimnazije - liceje do 25. SEPTEMBRA.

Vsa potrebna pojasnila se dobe pri tajništvih omenjenih šol.

Beneška Slovenija

Rajbelj:

SMRT V RUDNIKU

Komaj dva meseca sta minila, odkar se je v rajbeljskem rudniku smrtno ponesrečil rudar Della Mea iz Rakoljanske doline. Takrat so ljudje spravljali nesrečo celo v zvezo s strahovi in prekletstvi, ki ležijo nad nekaterimi rovi.

Danes teden okoli dveh popoldne se je pripetila druga smrtna nesreča, ki pa je že tretja v tem letu. V četrtek je šel po ozkem rovu na delo 53-letni rudar Turrin, ki je nosil na hrbtu zaboje eksplozivnih snovi. Nekoliko korakov za njim je hodil delavec Fabbris. V rovu teče tudi ozkotirna železnica za odvažanje rude. Na vsakih 50 metrov razdalje se odpirajo v stenah rova posebne vdolbine, da se lahko delavci umaknejo na varno. Prav ko sta omenjena delavca šla skozi rov, sta zaslišala rožljanje vagonov. Fabbris je stekel nazaj in se je stisnil v vdolbino. Turrin pa je letel naprej, da bi dosegel tisto pred njim. Šest metrov pred njo ga je pa že dosegel vlak in ga je z vsi silo stisnil ob steno in ga zmečkal. Strojvodja je zaradi okvare zavor ustavil obtovorjeni vlak šele blizu naslednje vdolbine in je dal alarm. Za nesrečnega Turrina ni bilo več pomoči. Truplo so odnesli s kraja nesreče šele po šestih urah, ker je bilo reševanje otežkočeno zaradi eksploziva na mrtvečevem hrbtu, ki pa se k sreči ni vnelo; v tem slučaju bi bili še dve žrtvi več. Pokojni rudar zapušča ženo in hčerko.

Med delavstvom se je zopet razširil po-

NESREČNI DEŽ

Dočim smo potrebni dež še pred tednom tako željno pričakovali, ga je pa zdaj kar preveč. Posebno organizatorji septembrskih prireditev v Gorici se nad njim pritožujejo. V nedeljo so res vse šle dobesedno — po vodi.

Goriško krajevno turistično društvo je s skrbjo in velikimi tehničnimi težavami pripravilo za prejšnjo nedeljo folklorno povorko po mestu in večerni nastop v dolini Korna.

Ko bi morala povorka narodnih noš, srednjeveško oblečenih glasnikov s praporji mestnih četrti in z »belo damo« ter z glasbenimi skupinami kreniti po mestu, so se začeli kopičiti oblaki in so se vsule prve kaplje. Potem se je nekoliko prevedrilo in del sprevoda se je le razvil, čeprav po nekoliko zmedenem sporedu in smeri. Ko je še ta prišel do Travnika, ga je ujela ploha, da so se gledavci in povorkarji razbežali v bližnje veže.

Zvečer so v Kornovi dolini le nastopile nekatere folklorne furlanske skupine — slovenske ni bilo nobene. Proti enajsti uri pa je začelo liti kot iz škafa in vse prireditve je bilo na mah konec.

Enako smolo so seveda imeli tudi prireditelji jesenske veselice na Dvoru v Števerjanu. Izvedli so le tekmo v briškoli, ostale točke so pa odpadle.

Podgora:**OBNOVA IN NESNAGA**

Podgora, še do nedavna bolj kmečki kot tovarniški kraj, postaja vedno bolj pristno goriško predmestje. Nove hiše in vile se gradijo ob glavni cesti, ki pa je že mnogo

preozka za vedno večji promet. Podgora se že lahko ponaša z lepimi trgovinami in še dokaj čednimi javnimi lokali. Občinski odbor je tudi že sprejel sklep, da se popravi šolsko poslopje.

No, in kar je že več let v ustih in v srcih vseh Podgorcev: našli so se tudi potrebni milijoni za tisto slavno »pašarelo« čez Sočo. Ni še pa razglašeno, kdaj jo bodo začeli popravljati. Bojimo se, da bo jesensko deževje spet kaj oviralo; potem bodo sledili spomladanski nalivi.

Podgora se torej tako ali drugače počasi le obnavlja. Moramo pa poudariti, in prav tu nas čevelj žuli, da nekateri prebivavci in sosedje sami kazijo lice svojega kraja. Dogaja se namreč, da nekateri ljudje odkladajo smeti kar na ulice, zlasti na tiste bolj stranske. Še več, nekateri naložijo na voz kupe smeti, starih škatel in steklenice ter vso to nesnago prebrnejo na kako sosedovo njivo ali vrt. Lastniki se upravičeno jezijo nad takim ravnanjem, tujci se pa čudijo, odkod toliko smeti po vasi. Poskrbeti bi seveda morala tudi občina za odvoz nesnage, proti primerni pristojbini.

Govorili bi tudi o nesnagi, ne samo na javnih prostorih, marveč tudi med sosedi. Ne razumemo, čemu na primer ne uporabljajo za medsebojne razgovore svoj materini jezik in govore, zlasti ko se prepirajo ali preklinjajo, kako tujo mešanico.

Števerjan:**SKLENJEN CESTNI OBROČ**

Obroč ceste »češenj in grozdja« po naših Brdih preko Števerjana in Oslavja v Gorico se bo vendarle sklenil, to se pravi, dokončno asfaltiral. Goriško županstvo je že

Iz Goriške

oddalo dela za asfaltiranje cestnega odseka skozi Grojno od mostiča pri nekdanjih »gavgah« do števerjanske občinske meje pri zgornjem mostiču čez Grojnico. Ta del ceste, dolg komaj en kilometer, je bil vedno kamen spotike za vsa vozila in pešce.

Za drugi del ceste po pobočju iz Grojne do Bukovja, ki je bil že popravljen, a je sedaj že spet ves razrit, je števerjanska občina prosila za podporo, da ga ponovno popravi.

Prvi del skozi Grojno bo začelo podjetje Calcisonzo popravljati že ta teden. Manjkajo pa še popravila na odseku pokrajinske ceste od Oslavja do števerjanske meje. Morda bo tudi ta končan prihodnjo pomlad, ko bodo češnje dozorele in bomo po pravici smeli govoriti o »cesti češenj in grozdja«.

Rupa:**SMRT NA CESTI**

V torek zvečer se je pripetila na cesti skozi Dol smrtna nesreča blizu kilometrskega miljnika št. 15.

Zrtev nesreče je naš domačin France Rušjan, po poklicu električar. Na svojem motorju je skušal na poti proti domu iz stranske poti prečkati glavno asfaltirano cesto. V tistem hipu je privozil po cesti v smeri proti Gorici avto, ki ga je vodil Bruno Davanzo iz Tržiča. Trčenje je bilo neizogibno. Smrtno ranjenega Rusjana je naložil neki mimovozeči avtomobilist na svoje vozilo, a je ponesrečenec še pred prihodom v bolnišnico izdihnil. Imel je prebito lobanjo in številne druge rane. Orožniki iz Gaberij preiskujejo, kdo nosi odgovornost za nesrečo.

- Banalska dolina

plah zaradi pogostih nesreč, pa tudi upravičeno nezadovoljstvo, ker niso varnostne naprave v rudniku dovolj sigurne.

Trbiž:**VSE NA POL**

Ne bomo rekli, da odgovorni dejavniki ne skrbe dovolj za javno upravo in potrebna občekoristna dela v občini. Zdi se pa, da se po prvem zagonu vse ustavi nekje na polovici. Približno tako je tudi z urejevanjem hudournikov, ki tečejo skozi mesto. Lansko jesensko neurje je odneslo varovalne nasipe kar na treh krajih. Posebno v bližini vojašnice »Lamarmora« se nabira ob vsakem deževju kar celo jezero, ki močno ovira promet. Bližnja jesen s poplavami bo okvare še povečala. Za najnujnejša dela je potrebnih 20 milijonov lir. Občina je na nekaterih krajih sicer že začela popravljati nasipe, ni pa še denarja na razpolago, da bi se uredila struga Bartolovega potoka v Spodnjem Trbižu. Za ureditev teh hudournikov je potreben bolj širok načrt, ker samo z mašili se ne bo nič rešilo.

Podobno je tudi z javno razsvetljavo proti obmejnemu prehodu Kokovo. Na samem bloku je pa še slabše. Carinske in policijske zgradbe so na prehodu že dovolj sodobno urejene. Postavljene so tudi moderne naprave za ustrezno razsvetljavo. A kaj pomaga, ko pa ne deluje. Ne ve se, katera centrala bi morala dovajati električno energijo. Zato svetijo na vsem prehodu le štiri žarnice, pritrjene na lesenih kolih. Za promet in za tujce nikakor ne preveč spodbudno.

Bisateljski shod v Gorici

Včeraj so končali srednjeevropski književniki svoja zanimiva in za idejno skupnost morda važno usmerjena zborovanja na goriškem gradu.

Za to drugo kulturno srednjeevropsko srečanje, lani pesnikov, letos pripovednikov, je dala pobudo goriška revija Iniziativa Isontina s pomočjo deželne uprave in pod pokroviteljstvom UNESCO. Zato so tudi bile na višku tehnične osnove, ozvočenje, takojšnje prevajanje, skoro istočasen ponatis predavanj v štirih jezikih: italijanščini, nemščini, francoščini, srbohrvaščini in slovenščini, ki se je menda prvič pojavila na goriškem gradu kot uradni jezik mednarodnega sestanka.

Udeležila so se ga uradna zastopstva književnikov - pripovednikov iz Italije (28), iz Avstrije (10), Nemčije (10), iz Češke (7), iz Jugoslavije (11), iz Madžarske (9), poleg časnikarjev in drugih.

Ob otvoritvi v veliki grajski dvorani deželni stanov, kjer je bilo navzočih nad dvesto predstavnikov oblasti in udeležencev (naslednje dni se je število prisotnih vedno bolj manjšalo), je goriški župan Martina poudaril v zelo posrečenem govoru, da je Gorica stikališče treh kultur in da je tukaj tudi pel Simon Gregorčič, pesnik Soče in slovenskega ljudstva, ter Sreč-

ko Kosovel, pesnik Krasa in še drugi pripadniki naroda, »ki živi med nami in poleg nas.« To sodelovanje, je dejal, »ne izvira samo iz razlogov potrebe, marveč tudi iz odkrite želje po večjem medsebojnem spoznavanju, iz želje po prijateljstvu in miru.«

Glavni tajnik zborovanja prof. Rocco pa je v svojem govoru nakazal cilje kongresa, to se pravi, poleg prikaza o razvoju pripovednega slovstva, zlasti romana, pri poedinih zastopanih narodih, od zadnje vojne dalje, tudi iskanje skupnega imenovalca in duha, ki morda preveva srednjeevropske besedne umetnike.

Ta osrednja misel se je več ali manj ponavljala pri vseh referatih in posegih, a do jasno izoblikovane ugotovitve le ni še prišlo. Zborovalce je pozdravil tudi vladni zastopnik podtajnik Ceccherini, ki je ugotovil, da

(Nadaljevanje na 7. strani)

OBJAVA

Ponovno opozarjamo starše in tudi dijake, da traja vpisovanje v vse slovenske srednje šole v Gorici do 25. septembra.

Dijaki naj pridejo čimprej, opremljeni s potrebnimi listinami, na šolska tajništva v dopoldanskih urah in naj ne čakajo na vpis do zadnjih dni.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Umril je Vladimir Bartol

V ljubljanski bolnišnici »Petra Deržaja« je v torek, 12. t. m., umrl slovenski pisatelj Vladimir Bartol. Pokojnik se je rodil pred 64 leti pri Sv. Ivanu v Trstu. Po končani nemški gimnaziji v našem mestu je študiral filozofijo na ljubljanski univerzi, kjer je tudi doktoriral.

Zgodaj je začel tudi pisateljevati. Leta 1935 je izdal zbirko povesti z naslovom »Al Araf«, nekaj let kasneje pa svoj najboljši in najbolj znani roman »Alamut«. V teh letih je objavljaj v raznih ljubljanskih revijah psihološke novele v eksotičnem okolju, ki so bile tedaj najbolj brano in priljubljeno čtivo.

Po osvoboditvi se je vrnil v rodno mesto in živahno posegel v tukajšnje kulturno življenje. Med drugim je bil nekaj časa predsednik Slovensko-hrvatske ljudske prosvete, sodelavec revije »Razgledi« in mnogih drugih slovenskih publikacij. Do zadnjega je v tržaškem slovenskem dnevniku objavljaj gledališke kritike in poročal o kulturnem dogajanju na Slovenskem.

Pred približno 10 leti je moral zapustiti

svoje rojstno mesto in se vrniti v Ljubljano, česar ne bodo mogli nikoli opravičiti tisti, ki so to zahtevali. Njegovo delo bo ohranilo trajno vrednost v slovenski literaturi zaradi svoje izvirnosti in velike kulture.

—0—

PLANINSKI VESTNIK

Izšla je osma številka glasila Planinske zveze Slovenije »Planinski vestnik«, ki nudi zadnje leto bolj domačo in pestro vsebino.

Poleg drugih zanimivih člankov je za nas najbolj zanimiv polstvarni opis in deloma pesniški oris slovenskih Brd. Kar samo po sebi je umljivo, da ga je napisal glasnik vinskih in češnjevih holmov, njih sin Ludvik Zorzut. Daljši članek, ki se bo nadaljeval, nosi naslov »Brda, Brda...« V njem gledata ta cvetoči svet druga Postarin in Pomladin, vsak s svojim čustvom in pogledom, oba pa z čudno ljubeznijo do domačije.

Na uvodnem mestu planinskega obzornika bomo članek, posvečen 95. jubileju bivše profesorice ljubljanske univerze in navdušene planinke miss F. S. Capelandove. Revijo zaključujejo društvene novice in vsakovrsten drobiž iz planinskega življenja.

PISATELJU I. PREGLJU V SPOMIN

Klub starih goriških študentov, to je organizacija brez članskih izkaznic in podobnih pritisklin, a zato s tem bolj iskrenim čustvom do domače kulture, zajema predvoino in prve povojne študente goriških slovenskih srednjih šol, ki so stali — in nekateri še stoje — v ospredju našega javnega življenja. Povezuje pa jih ena misel: buditi in ohraniti spomin na vlogo in dejavnost goriških zaslužnih mož za naš prosvetni, gospodarski in politični vzpon.

Ena izmed vzpodbud v tej smeri je tudi nameščanje spominskih plošč našim možem. Pred dvema letoma je klub z nemajhnimi stroški postavil spominski plošči dvema politikoma in organizatorjema na Goriškem: dr. Antonu Gregorčiču na Vrsnem in Andreju Gabrščku v Kobaridu. Lani v oktobru pa goriškemu slavčku skiaacatelju Vinku Vodopivcu v Kromberku. Vsa ta slavja z govori, petjem in deklamacijami so privabila stotine in stotine gostov in častivcev.

Letos, za nedeljo 17. septembra ob 10. uri, klub zopet vabi vse goriške rojake in druge Slovence na Most na Soči, k odkritju spominske plošče pesniku in pisatelju Ivanu Preglju. Plošča bo vzidana na njegovi rojstni hiši na trgu pred cerkvijo.

Ni potrebno še posebej poudariti, da zasluži plodoviti pisatelj tolminske zemlje in njenih puntarjev veličastnejši spomenik. Za sedaj ga bo na domostila skromnejša spominska plošča, vzidana na pobudo kluba goriških študentov in nekaterih krajevnih organizacij. Pisateljev lik in delo bo crisal na slavnosti domačin književnik Saša Vuga. Na sporedu so še druge točke.

Prireditelji vabijo k tej kulturni slovesnosti rojake z obeh strani meje.

RADIJSKI PRENOSNIKI

Dne 4. septembra so začeli obratovati radijski prenosniki za spreminjanje frekvence na gori Stavlica, ki usmerjajo radijske valove v Režijo in na področje Kluž.

Frekvence novih prenosnikov so naslednje: Stavlica I, megahercov 89,4, Stavlica II, megahercov 91,7, Stavlica III, megahercov 94, Stavlica IV, megahercov 100,7.

Istočasno sta začela delovati tudi radijska prenosnika za spreminjanje frekvence Sv. Višarje IV (100,7 megahercov) in Trbiž IV (99,4 megahercov).

Prenosniki, zaznamovani z rimsko številko IV, so določeni za prenašanje radijskega programa v slovenščini, ki ga oddaja na srednjih valovih radijska postaja Trst »A«.

—0—

Alberto Moravia je moral delati te dni izpit iz splošne kulture, da bo lahko postal časnikarski »vaneec«. Svoj čas smo že pisali o nesmiselnih in reustavnih odredbah glede tiska in o časnikarskem monopolu v Italiji.

Mednarodni slavistični kongres v Salzburgu

V Salzburgu je bil od 1. do 7. t. m. drugi mednarodni slavistični kongres, pod geslom »Pogansko in krščansko slovanstvo«. Pokroviteljstvo na kongresu je imel avstrijski kancler dr. Josef Klaus, častno predsedstvo pa so imeli patriarh Athenagoras, kardinal Bea, nadškof dr. Rohrer in še nekateri drugi škofje, avstrijska ministra dr. Toncic-Sorinj in dr. Piffel-Percevic ter bavarski minister za kulturo Huber, pa tudi salzburški deželni glavar dr. Lechner in župan Bäck.

Med približno 300 udeleženci so bili Slovenci iz SRS zelo šibko zastopani. Imeli so samo 3 zastopnike, med njimi znana strokovnjaka za brižinske spomenike profesorja Kolariča in Pogačnika. Nekaj slovenistov in zgodovinarjev pa je prispelo tudi iz Združenih držav. Mnogo številnejše so bili zastopani Hrvati. Zborovanja se je udeležil tudi zagrebški nadškof in kardinal Seper.

Kot posebno zanimivost naj omenimo, da je imel ugledni slovenist prof. R. Kolarič iz Novega Sada na kongresu predavanje, v katerem je poročal o svojem presenetljivem odkritju, da je namreč eden izmed brižinskih spomenikov arijan-

skega izvora, torej v formuli mnogo starejši, kot se je doslej mislilo, kar meče novo luč tudi na vso zgodovino pokristjanjenja Slovencev.

Iz Združenih držav se je udeležil kongresa dr. J. Felicijan, ki predava zgodovino na neki visoki šoli v Clevelandu. Te dni bo izšla iz tiska pri Mohorjevi družbi v Celovcu njegova angleško pisana knjiga, v kateri objavlja in dokumentira svoje odkritje, da temelji Izjava ameriške neodvisnosti tudi na Piccolominijevem opisu ustoličenja Karantanskih knezov. Ko so namreč Jefferson in tovariši iskali dokumente za svojo tezo (pred francosko revolucijo!), da izhaja oblast iz ljudstva, so odkrili pri francoskem pravnem zgodovinarju Bodinu in v angleških pravnih delih opis ustoličenja, ki jim je služil kot vzgled za ljudsko suverenost. V neki ohranjeni knjigi so na straneh, ki opisujejo karantansko ustoličenje, lastno-ročne Jeffersonove pripombe.

Zborovanja v Salzburgu se je udeležil tudi znan slavist Rado Lenček, profesor na Columbia univerzi v New Yorku. Tako smo bili Slovenci vendarle vsaj po kvaliteti dostojno zastopani na tem mednarodnem slavističnem zborovanju.

Pokristjanjenje Slovencev N. H.

Tudi v znani pesmi »Žabja svatba« je nekaj značilnih skandinavskih besed, tako npr. »Krakuš svat«. Kraki je staronordijska beseda v pomenu krak, dolgokrak, prav tako roegja — regljata, govoriti iz trebuha, tožiti.

V pesmi »Gor čez izaro« je prav tako nekaj elementov, ki vzbujajo misel, da mora biti mnogo starejša, kot menijo strokovnjaki, in da izvira najbrž še iz skandinavskih časov, četudi morda v drugi obliki. Toda to se za zdaj še ne da dokazati. Isto bi lahko rekli o mnogih drugih starih slovenskih ljudskih pesmih.

Skoro ne more biti dvoma, da izvirajo tudi slovenske pesmi o kralju Matjažu še iz Skandinavije; ogrski kralj Matjaž je le posodil svoje ime kakemu junaku v njih, najbrž zato, ker je bilo to ime najbolj podobno kakemu starodavnemu izrazu, ki je postal novim generacijam že preveč oddaljen in tuj, da bi jim bil še kaj povedal. Pri natančni preučitvi švedskih ali norveških ljudskih pe-

smi bi verjetno naleteli na kak podoben motiv in ime. Zaenkrat lahko sklepamo, da gre pri kralju Matjažu za pokvarjeno obliko — po dolžini besede sodeč — dveh staronordijskih besed. Morda gre za prvotni besedi matt jarl — močni poglavar. Mátt ali máttar je pomenilo moč, novonorveško maatt (izg. môtt), máttugr pa močen ali velik; jarl ali jall pa je pomenilo poglavarja in kot sinonim svobodnega moža, iz nje izvirata verjetno tudi slovenska beseda jarec, vodilna žival v ovčji čredi, in priimek Jarc. (Naj pri tem opozorimo na prilogoditev črke r v l v izrazu jall, podobno kot pri Sörav — Sölav). Ime Matt jarl — Močni poglavar tudi popolnoma odgovarja vsebini pravljic in pesmi o kralju Matjažu, ki naj bi prišel s svojo vojsko odrešiti slovenski narod, ko bo v največji sili. Tudi fonetično se da razložiti nastanek končnice ž v izrazu jarl, saj je naredila podobno fonetično preobrazbo tudi beseda under — čudež.

Vprašanje pa je, odkod se je vzela beseda kralj. Lahko, da jo je ljudstvo pritaknilo pozneje, ko je izraz Matt jarl ali že asimilirano Matt-jaž zamenjalo ime ogrskega kralja Matjaža; lahko pa tudi, da gre za ostanek staronordijske besede karl — (svobodni) mož, po čemur bi se dalo sklepati, da je izraz Matt jarl že zgodaj dobil pomen osebnega imena. Pomniti je tudi treba, da je bil Karl eden izmed psevdonimov za boga Odi-na, to ime pa gotovo pride iz And ali Ond — Duh, Bog (glej: Korand!).

Vse to daje slutiti, da pri kralju Matjažu sploh ne gre za ogrskega kralja, ampak za prvoten skandinavski izraz, ki so ga le po pomoti, zaradi fonetične podobnosti, spravili v zvezo z ogrskim kraljem Matjažem. Starodavni skandinavski izvor tega mita potrjuje tudi omemba krokarjev. Krokarji pa so imeli veliko vlogo v skandinavski mitologiji.

Spomin na skandinavsko pradomovino pa najdemo tudi v dozdevno čisto preprostih in

(Nadaljevanje na 7. strani)

ŠPORT

Fotografski in literarni razpis

Organizacijski odbor 10. JSSI (Jubilejne slovenske športne igre) razpisuje literarni in fotografski natečaj z naslednjimi določili:

- predložena dela morajo vsebinsko zajemati področje športa.
- Vsak udeleženec lahko sodeluje na natečajih z več deli enakih ali različnih literarnih oblik oziroma fotografskih tehnik.
- Literarna dela morajo biti tipkana na stroj v 4 izvodih in ne smejo obsegati več kot 10 pisarniških listov dvojnega presledka. Fotografije morajo imeti vsaj format 24x30 cm.
- Predložena dela bodo ocenjevale komisije, ki jih bo imenoval prireditelj. V vsaki komisiji (literarni in fotografski) bo po en predstavnik prireditelja. Imena članov komisije bodo objavljena ob podelitvi nagrad. Vsaka komisija bo sama določila način ocenjevanja. Njene odločitve so nepreklicne.
- Komisiji bosta določili prednostni vrstni red za šest najboljših del, od katerih bodo prva tri nagrajena z diplomami. Komisija lahko tudi zavrne vsako delo, ki ne bi odgovarjalo tehničnim in vsebinskim določilom tega razpisa.
- Vsa predložena dela morajo imeti vsebinski naslov dela, opremljena pa morajo biti tudi z geslom, pri literarnem natečaju na zgornjem delu nad naslovom, pri fotografskem pa na hrbtici strani. Vsa dela istega avtorja morajo imeti isto geslo, a različne naslove. Vsak udeleženec natečajev mora v priloženi zaprti zalepki navesti naslednje podatke: geslo, ki je navedeno na predloženem delu, svoj priimek, ime, naslov in eventualno društvo, za katero nastopa. Če udeleženec ni prijavljen za nastop v športnem delu tekmovanja, mora v zalepki priložiti tudi prijavnino 200 lir, katero plača samo enkrat, čeprav se udeležuje enega ali več natečajev z več deli. Na zunanjem delu zaprte zalepke mora biti zapisano geslo predloženega dela.
- Vsa dela morajo biti predložena na sedežu SZ BOR, Trst, Str. di Guardicella 7, do 10. okt.

Pokristjanjenje Slovencev

(Nadaljevanje s 6. strani)

brezpomembnih pesmih, kot je npr. tista pivska:

Miha stara kljuka
piti si ne upa,
mi smo pa še mladi,
pijemo ga radi ...

Staronordijska beseda hlúki je pomenila majhnega moža, reveža in šlevo, torej takšnega, ki si tudi ne upa piti. (Dalje)

tobra. Kasnejših predložitvev prireditelj ne bo upošteval.

- Prireditelj si pridržuje pravico, da katerokoli predloženo delo priobči v dnevnem tisku brez pravice do odškodnine.
- Tipkopis literarnih del se ne vrnejo. Fotografska dela bodo lastnikom na razpolago še 14 dni po zaključku 10. JSSI na sedežu SZ BOR. Prirediteljski odbor si pridržuje pravico, da katerokoli zgornjo določbo spremeni po svoji uvidnosti.

Ljubljanska »Olimpija« je v nedeljo v Splitu premagala »Hajduka« 2:1. »Maribor« pa je doma remiziral s »Partizanom« 2:2. »Olimpija« ima zdaj 7 točk, »Maribor« pa 4. Prva je trenutno na 6. mestu v lestvici I. lige, drugi pa na 11.

NAŠA NARODNA ZGODOVINA

(Nadaljevanje s 1. strani)

visno državo. Omenjena je že v prvi polovici 7. stoletja, ko je ječala Italija pod Langobardi in Bizantinci, Nemčija pa pod Franki. Obred ustoličenja karantanskih slovenskih knezov pomeni in je vedno pomenil letopiscem in zgodovinarjem ter pravnim zgodovinarjem edinstven dokument o ljudski suverenosti že v zgodnjem srednjem veku. V tujih jezikih obstoja o njem cela literatura.

Prvo tiskano knjigo v svojem jeziku smo dobili Slovenci l. 1550, spet skoraj istočasno z največjimi in najnaprednejšimi narodi. Od takrat smo, sicer z naporom, a vztrajno, držali korak z duhovnim in kulturnim dogajanjem v Evropi in svetu ter stalno ustvarjalno prispevali k njemu.

Ne le, da torej imamo svojo narodno zgodovino, ampak se nam je tudi ni treba pred nikomur sramovati. Lahko smo ponosni nanjo, posebno tudi zato, ker to ni zgodovina krivice nad drugimi. Da nimamo zgodovine, morejo govoriti samo tisti, ki je ne poznajo, ker se ne zanimajo zanjo in je ne študirajo, ali pa je to krivda tujih šol, katere so obiskovali. Ljubezen do lastnega naroda in narodna zavest pa temeljita tudi na znanju zgodovine lastnega naroda. Zato moramo vse storiti — in to velja zlasti za naše vzgojitelje v šolah — da bo naša mladina seznanjena z našo narodno zgodovino.

Iz Gorice

Pisateljski shod v Gorici

(Nadaljevanje s 5. strani)

imajo taki kulturni sestanki tudi dober politični odmev v sožitju sosednih narodov.

Nato so sledila po sporedu predavanja in koreferati. Prvi je govoril rektor Carlo Bo o italijanskem romanu. Pri razpravi je naletel tudi na nekaj kritike, češ da ni podal pravega lika nekaterih pisateljev. V nedeljo je bil preveč zgoščen spored s kar sedmimi predavanji in koreferati. Profesor Maier je govoril o tržaških pripovednikih, Sgorlon in Candorini pa o furlanskih, ki pa se nista strinjala v izvajanjih. Nastopili so še zastopniki avstrijskih, čeških in nemških pripovednikov. Prva dva nista podala prav optimistične slike. Nemca Tummeler in Bender sta bila bolj jasna. Pri razpravi je Fortunato Pasqualino dovolj utemeljeno ugotovil, da nekateri predavatelji niso dovolj poudarili pomena slovsstva kot izraza človeškega duha.

Ponedeljok dopoldne je bil posvečen slovenski in hrvaški ter srbski literaturi s petimi predavanji. Prva je simpatično nastopila pisateljica in predsednica Društva slovenskih književnikov Mira Mihelič s predavanjem »Proza danes v Sloveniji«. Pokazala je prvi povojni pisateljski rod »s črno belim socialističnim romanticizmom in z idejno estetsko ožino« in naslednjo »kritično generacijo« z uporomo zoper tradicijo. Kot posebno značilnost je označila pristop mlajših pisateljev k mestni problematiki. Svoji, čeprav zgoščeni pregled, je končala z mislijo, da je vsaka literatura ogledalo svojega časa in okolja. Vsaka pa ne doživi, da bi »novim rodovom govorila v neminljivem jeziku, ki je veliki materinski jezik vseh narodov in ras, govorila o človekovem neprestanem in vsaj toliko osrečujočem kot tragičnem iskanju njegove notranje in zunanje svobode.«

Za njo je podal kratko in bežno sliko o slovenskih pripovednikih v zamejstvu prof. Jevnikar iz Trsta. Ustavil se je zaradi odmerjenega časa predvsem pri Pahorju in Rebuli, nekoliko pri Beličiču in nato naštel še druge. Moramo pa kot pozitivno oceniti dejstvo, da se uveljavlja tudi na mednarodnih srečanjih beseda o naših ustvarjalcih, čeprav so izpuščeni tisti, ki imajo svoja dela razmetana po različnih revijah ali na radiu. Za pisatelji iz Jugoslavije so govorili še madžarski predstavniki, nakar je sledila razprava.

Zborovalcem je skrbni organizacijski odbor pripravil tudi več izletov v Furlanijo in na Tržaško.

Drugo mednarodno književniško srečanje v Gorici je bilo bogato na pregledih, deloma tudi kritikah, in bo gotovo plodno uplivalo na srednjeevropsko humanistično zamisel, čeprav je še oddaljeno od tega cilja.

r. b.

VPISOVANJE V SOLE

Starši, ki nameravajo v prihodnjem šolskem letu vpisati svoje otroke v Slovenski dijaški dom v Gorici kot redne ali zunanje gojence, morajo vložiti prošnjo za sprejem na posebnih tiskovinah, ki jih dobijo pri zavodovi upravi.

Prošnje za sprejem se rešujejo do zasedbe vseh razpoložljivih mest. Vsa druga pojasnila se dobijo pri upravi Slovenskega dijaškega doma v ulici Montesanto 84 vsak dan od 10. do 12. ure.

Spomini iz prve svetovne vojne

■■■ 65 ■■■ V RUSKEM UJETNISTVU ■■■ Inž. J. R. ■■■

Medtem ko je Čumak izpregel in vhlivil žrebca, smo se nekoliko osvežili z vodo. V gostilni sem vprašal, če bi lahko dobili čaj. Prav kmalu je bil na mizi večji lonec vrele vode z zajemalko, poleg manjši vrček zgoščenega čaja in kozarci. Ponudili so nam tudi sladkor, a smo rekli, da ga imamo. Pavlovec je skočil za Čumakom, ki je prinesel bisago s prehrano, to je s sladkorjem in kruhom, pečenko in »ogurci«.

Ko smo se malo odteščali s čajem in kruhom, smo vprašali za smer proti cerkvi, povedali Čumaku, da pridemo kosit takoj popoldne, in smo šli. Tedaj smo videli, da gre naš »traktir« v park, ki je ob Puškinih ulici, ta pa bo najbrž ena glavnih mestnih ulic. Čeprav smo šli po glavni ulici, nismo dobili vtisa, da smo v kakšnem pomembnem mestu. Desno in levo so bile male trgovine, z vsem mogočim drobnim

blagom, na vogalih pa tu in tam velike moderne izložbe manufakturnega blaga. Ravnatelj me je doma opozoril, da je v Kišinevu vsa drobna trgovina v judovskih rokah, velika manufakturna trgovina pa da je v rokah Velikorusov. Med prebivalstvom da imajo Judje 101% prebivalstva, kar računsko sicer ne gre, a je hotel s tem povedati, da jih je zelo, zelo mnogo. Na drugo mesto pridejo po številu Moldovani-Rumuni, ki so po večini težaki in slugi. Na tretjem mestu bi bili Malorusi-Ukrajinci, ki so zlasti obrtniki. Potem je še mnogo Poljakov, Bolgarov, Nemcev, Armencev in drugih. In Velikorusov? Ti pa imajo vodilno besedo in najboljše položaje, a so zelo redki, težko jih bo 4%. Vojašnica pa je vsa velikoruska. Te informacije sem povedal tovarišem in vtis smo imeli, da so pravilne.

(Dalje)

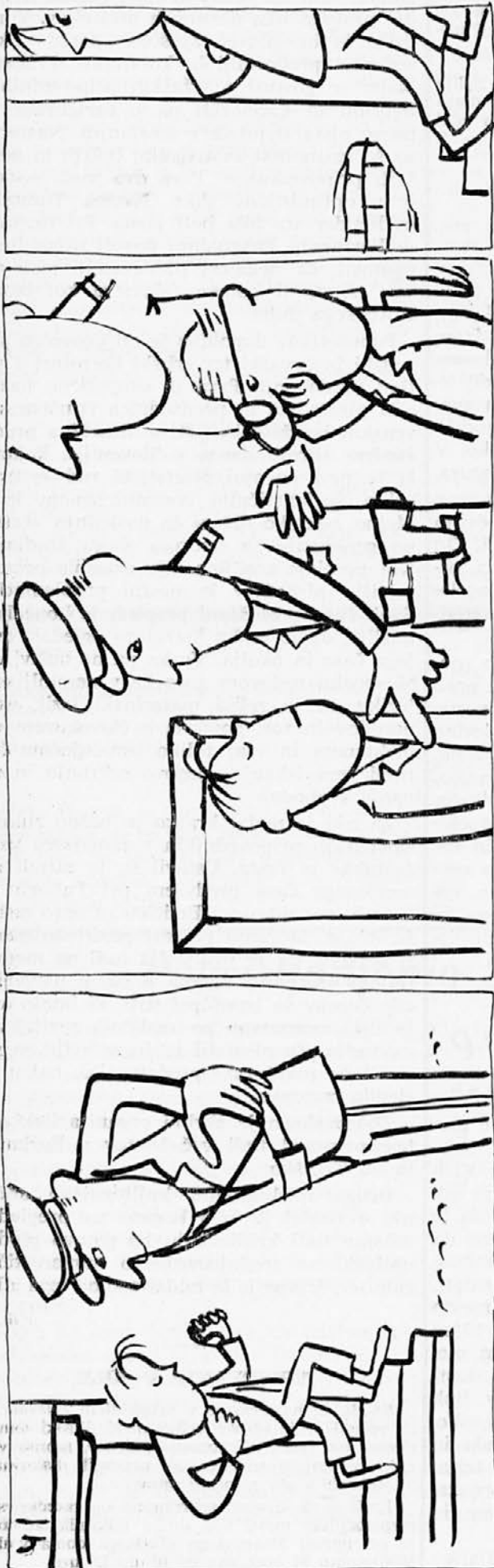
Srečka

na podstrešju

Piše TONE FORNEZZI

Riše ANDREJ NOVAK

21

41. Marku je zaprlo sapo. Zazdelo se mu je, kot da se je dvorišče postavilo pokonci. Zaprepaden je strmel v miličnika in noge so mu v trenutku postale mehke kot dve hrenovki.

»Ooooprositite!« je zajecjal. Miličnik ni rekel nič. Le nasmehnil se je, ga prijel za ramo in pogledal proti hiši.

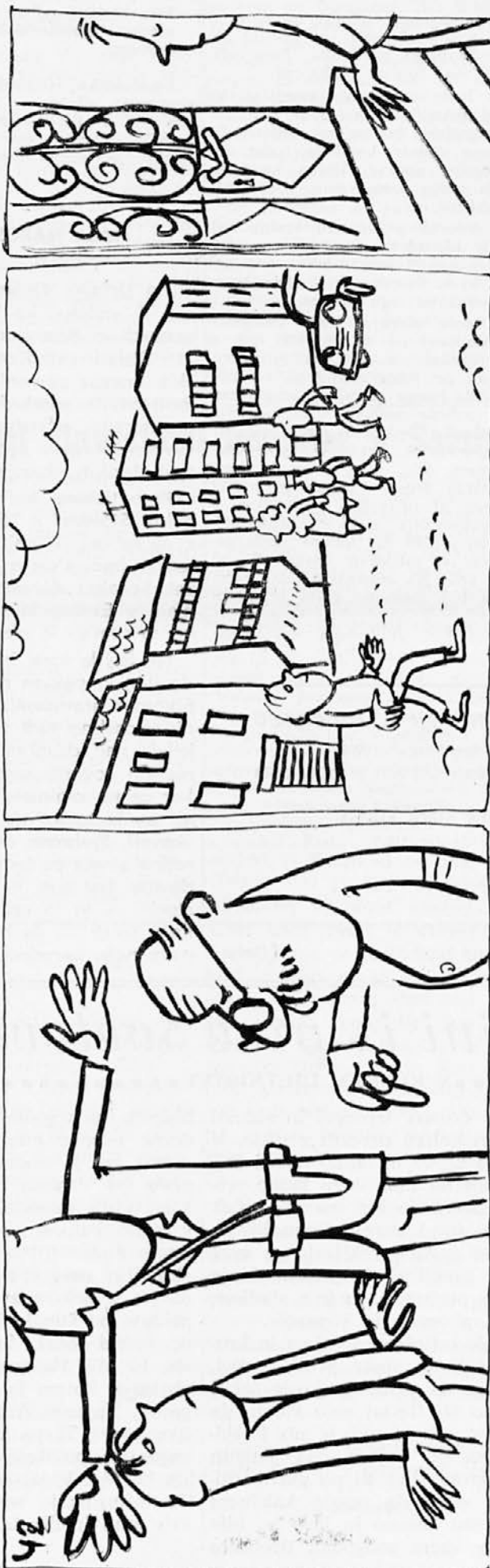
Med vrati je še z enim miličnikom stal stari profesor.

»Je tale pravi?« je vprašal miličnik zraven Marku in dejal:

»Profesor si je popravil očala, stopil bliže k Marku in dejal:

»Zdi se mi, da tale ni pravi. Manjši so bili tisti frkolini, manjši« je negotovo zategnil profesor Polajnar. Miličnik je spustil Marka in mu smeje še dejal:

»Pazi, fantič, da se drugič ne boš takole zafotel v brzozjavni drog. Lahko bi se slabše končalo. Zame se je kar dobro končalo, si je mislil Marko, čeprav je bil kot nesrečnik, ki so mu pravkar odvalili težko skalo s prsi. Brž je odšel čez dvorišče proti vratom, ki so skozi vežo peljala na ulico. Tam bo varneje, si je rekel. Čutil je pogleda na svojem hrbtu in vroče upal, da ne bodo odkrili njihove podmornice, kajti če najdejo Pika,

42. Marko je odrevenel. Prav počasi se je obrnil. »Poslušaj, fanti!« mu je zaklical miličnik. »Pa si videl morda kakšne tvoje prijatelje, ki so se igrali s tako velikim daljnogledom?« ga je vprašal in razprostrl roke.

»S teleskopom, z manjšim teleskopom,« je pokaznil profesor Polajnar.

Marko je odkimal.

»Ne, nikogar nisem videl. Nič ne vem o tele-

skopu,« je odgovoril po pravici.

»No, no, samo vprašaj smo. Zdravol« je odvrnil miličnik. Marko je z olajšanjem odšel skozi vežo na cesto. Hitro je stopal proti sosednji ulici in razmišljal, kako je Pikova majhnost enkrat prišla zelo prav. Na začetku ulice Nežnanega heroja je za hip obstal in se brž s pogledom sprehodil po dolgi asfaltni ulici do novega stanovanjskega bloka z ravno strešno teraso in nižje sta-

reje trinadstropne hiše, ki se je naslanjala nanj. Previdno je šel ob robu pločnika. Oči so mu kar naprej uhajale na potemnelo opečnato streho, toda razen podstrešnega okna na njej ni bilo ničesar, kar bi lahko pritegnilo pozornost. Veža nasproti hiše s sumljivim podstrešjem je bila kot ralašč precej široka, imela je dvokrilna steklena vrata z železnimi okraški.

Marko se je skrival postavil za vrata.